

Bir Güler Yüzlü Emperyalizm

Orhan ÜLKÜLÜ

Sonbahardı. Günlerden Cumartesi olsa gerek. Ulus'ta Milli Eğitim Bakanlığının kitap satış bürosuna uğrayacak ve orada satılmakta olan birkaç kitabımın son durumu hakkında bilgi edinecektim. Tam satış bürosundan dışarı çıktığım sırada, Edremit'li şair dostum Mehmet Çakırtaş'a rastladım. "Ben Ankara Aydınlar Ocağı şubesinde yazar İlhan Bardakçı'nın konferansına gidiyorum. İstersen beraberce gidelim." dedi.

Zaten benim yapacak bir işim de yoktu. Birlikte Ulus'ta şimdi yerini hatırlayamayacağım, ikinci katta bir eve açık kapıdan girdik. Evin salonunda çok sayıda insan vardı. Eskiden tanışmış olduğum, ama Aydınlar Ocağının Ankara Şubesi başkanı olduğunu o esnada öğrendiğim Sayın Şükrü Er bizi karşıladı ve boş kalmış bir yere yerleştirdi.

Şükrü Er, Almanya'da yüksek makine mühendisliği tahsili görmüş ve İstanbul yolunun oldukça ilerisinde, Ankara dışında bir yerde, İşçi Sağlığı Müdürlüğü binasına yakın bir mahalde vinç imalatı yapan bir işletmenin sahibi ve yöneticisi idi. İlk yardım konusunda çevirdiğim kitaplarımı tanıtmak isterken gittiğim bu işletmede tanışmış olduğum değerli bir zattı Şükrü Er. Aynı zamanda bir sanayici ve fikir adamıydı. O gün beni öğle zamanı işçilerin yemek yediği salonda kendisine ayrılmış bir köşede yemeğe götürdü. Beraberce yemek yedik ve sohbet ettik. Daha sonraları dostluğumuz uzun bir süre devam etti.

Aydınlar Ocağı toplantısında dinleyiciler arasında Mecliste Anavatan Partisinden milletvekili Sayın Kemal Or Beyefendi de hazır bulunmaktaydı. Kemal Or Bey ile Milli Eğitim'in Yayınlar Dairesinin Genel Müdürüymen yazmış olduğum bazı ders kitapları dolayısıyla tanışmıştım. Kalabalık dolayısıyla birbirimize uzak oturduğumuz için selamlaşamadık.

Biraz sonra o günlerin ünlü yazarlarından İlhan Bardakçı takdim edildikten sonra konuşmasını yapmak üzere öne çıktı. Türk milletinin tarihsel serüvenini gayet veciz bir surette, konusuna hakim bir konuşmacı olarak çok güzel bir üslup ve kendisine has bir konuşma tarzıyla nakletti. Ses tonu ve güzel Türkçesiyle adeta herkesi büyüledi. Türk milletini ve kurmuş olduğu devletleri bu denli yücelten bir konuşmaya ben hayatımda o güne kadar rastlamamıştım. Onun bu sürükleyici anlatım tarzını ve sözlerini çok beğendim. Büyük bir heyecan duyarak dinledim. Tarihle ilgili bu konuşma bir saatten daha uzun sürdü ve büyük bir alkışla sona erdi. Bir süre salonda sessiz kaldı ve kimseden bir çıt çıkmıyordu. O sırada benim hayranlığım ve heyecanım bitmemişti. Bu güzel konuşmaya düşüncelerimle bir katkıda bulunmak istedim.

Yerimden kalkarak emekli bir yabancı dil öğretmeni olduğumu söyleyip kendimi tanıttım. Sayın İlhan Bardakçı'ya verdiği bilgilerden ötürü teşekkürlerimi, sevgi ve hayranlığımı belirterek: "Sayın Konuşmacının Türk milletine ait sözlerine bütün kalbimle katılıyorum. Türk milletinin asaletinin yanı sıra askerlikteki kahramanlığına ait övgülerini hayranlıkla izledim. Ancak milletimizde gördüğüm bana göre bir eksikliği de üzüntü duyarak burada belirtmeden geçemeyeceğim." dedim.

"Ben bundan senelerce önce 1950'li yıllarda Balıkesir'de Ticaret Lisesinde Fransızca öğretmenliği yapmaktaydım. 1953-1954 yıllarında bir Fransız şirketi olan "Enterprise Chemin" şirketi Balıkesir hava meydanını yapmak üzere Balıkesir'e gelmişti. Fransızların müdürüyle yemek yediğim bir lokantada tesadüfen tanıştım. Kendisiyle Fransızca konuşunca, şirketin Bakanlıkla olan yazışmalarında kendilerine yardımcı olmak üzere günün birkaç saatinde çalışıp çalışamayacağımı sordu

bana. Ben de Fransızcamı daha çok ilerletmek düşüncesiyle bu teklifi memnuniyetle kabul ettim.

Zaten Ticaret Liselerinde dersler saat 13:00 sularında son bulur ve öğrenciler kendi babalarının ticarethanelerinde veya bazı işyerlerinin muhasebelerinde staj yapmak ve yardımcı olarak çalışmak üzere serbest kalırlardı. Ben de bu serbestiden yararlanarak Fransız şirketinde yazışmaları Türkçeden Fransızcaya, Fransızcadan Türkçeye aktararak çevirmenliğe başladım.

Şirketin muhasebecisi olan Mösyö Nikola bir gün bir ilaç satın almak için kendisini Balıkesir'deki bir eczaneye götürmemi istedi.

O tarihlerde şehirde 4 tane eczane vardı. Birinci eczanede o ilaç bulunamadı. Onun yerine etken maddesi aynı olan bir İngiliz ilacı var dedi eczacı. Mösyö Nikola'ya bunun çevirisini yaptığım zaman diğer bir eczaneye gidelim, belki orda bu ilacı bulabiliriz dedi. Orada da aynı şekilde aynı tertipte bir Alman ilacının olduğu belirtildi. Ben bunu da söylediğimde bana başka bir eczaneye gidelim dedi. Üçüncü ve dördüncü eczanede de aradığı ilaç bulunamayınca son gittiğimiz eczanede etken maddesi aynı olan İngiliz ilacını satın aldı.

Çok pahalı bir ilaç ta değildi bu ilaç. Ama Fransız kendi memleketinin ilacını almak için benimle bu dört eczaneyi dolaştı. Sarf edeceği paranın kendi memleketine gitmesini arzu etmekte olduğunu anladım.

Daha sonraki öğretmenlik hayatımda ben bu olayı öğrencilerime anlatırken Fransız milletin niye Mirage uçakları yapabildiğinin, niye Normandie ve La France isimli büyük transatlantikleri inşa edebildiklerinin, Concorde gibi süper bir uçağı üretebildiklerinin sırrının işte bu Mösyö Nikola'nın yabancı memlekette sarf edeceği 3-5 liralık bir paranın kendi memleketine gitmesi için gösterdiği çabada gizli olduğunu bir çok kez anlatmışımdır.

Bir gün Ankara'da Ulus'ta bir hırdavatçıya gitmiştim. Evimdeki bir duvara bir resim asmayı tasarlıyordum. Çivi çakmak için bir çekiç gerekiyordu. Satıcı bana iki çekiç getirdi. Fiyatlarını sordum. Bu Türk çekiçi 5 lira, şu Alman çekiçi 10 lira dedi.

Ona hangisini alayım, hangisi iyidir diye sordum. Ben hangisini alacağıma zaten kafamda karar vermiştim. Sırf düşüncesini öğrenmek için satıcıya sordum. Satıcı ben olsam Alman çekiçini alırım dedi. Genç bir adamdı. "Evlat" dedim: "Sen bana bu ucuz Türk çekiçini ver."

Aslında ikisi arasında fiyat farkından başka bir ayrılık yoktu. İkisi de demirden ve ağaçtandı. "Ben" dedim: "Satıcı olsam hep Türk çekiçini önerirdim. Bunu imal eden herhalde sıradan bir atölyenin sahibidir. Çekiçini satarken, ailesini geçindiren bu adama yardım etmiş olmaz mıyız? Alman çekiçinin rekabeti karşısında dükkanının kapanmasına sebep olunmaz ve parasız kalıp işini kaybetmez. Ayrıca bu para da memlekette kalmış olur." Genç adam: "Haklısınız" dedi ve bana Türk çekiçini uzattı.

Bir başka gündü. "Important Rules in English" yani "İngilizcede Önemli Kurallar" diye bir İngilizce gramer kitabı yazmıştım. Bu kitabımı tanıtmak için Yenimahalle'deki Mustafa Kemal Lisesine uğradım. Okul müdüründen izin alarak öğretmen odasındaki İngilizce öğretmenlerini görmeye gittim.

Derse yeni girdikleri için onlara rastlayamadım. Fakat odada genç bir öğretmen bulunmaktaydı. Konuşmamız sırasında onun Almanca öğretmeni olduğunu öğrendim. Masasının üzerinde küçük bir sözlük vardı. Üstünde büyük bir L harfi bulunan bu Almanca-Türkçe sözlüğe Liliput sözlüğü denirdi. Liliput serisinin Fransızca, İngilizce ve Türkçe sözlüklerini de biliyordum.

Genç adama: "Acaba" dedim "Bir Türk Almanca-Türkçe sözlük yazmamış mıdır? Siz her zaman bu sözlüğü mü öğrencilerinize önerirsiniz?"

"Evet bu küçük ve güzel bir sözlük, aynı zamanda ucuz. Talebelere hep bu sözlüğü tavsiye ederim." dedi. Bir Almanca meslektaşınızın yazdığı sözlüğü de tavsiye etseniz iyi olmaz mı diye sorduğumda: "Ama o sözlüklerde ben birçok hatalara rastlıyorum." dedi.

Ona: "Sizin rastladığınız yanlışlar çoğu zaman basım hatalarıdır yoksa bilgi hataları olduğunu sanmıyorum. Bunları sözlük yazarına haber verseniz yazar bundan çok memnun olur. Onları ikinci baskıda düzelterek size teşekkür eder ve kitabının satılmasıyla para kazanarak, bir evi yoksa kendisine bir ev de satın alabilir. Bu da aynı zamanda inşaat işçilerine ve evin yapımında kullanılan malzemeyi satan kişilere bir gelir sağlar.

Bilmem bilir misiniz Liliput sözlükleri 3-4 dilde olarak Avusturya'da basılıp Türkiye'de satılan sözlüklerdir. Bunların basımında kullanılan kağıt masrafı ve işçilik paraları Türkiye'de değil Avusturya'da kalır. Siz acaba Avusturya'da bir Türk yazarının kitabını satabilir misiniz?" dedim.

“Bir hesabı yapılırsa Türkiye’den sadece bu sözlükler için Avusturya’ya belki de her yıl bir fabrika parası gönderilmiş olur. Ama Türk meslektaşınızın kitabını önermekle memleketinize de yarar sağlamış olursunuz.” dedim.

“Ben yanlışlara hiç tahammül edemem. O bakımdan daima yanlışsız kitabı tercih ederim.” dedi genç adam.

Bunun üzerine gülerek: “Ben Milli Eğitim Bakanı olsam benim yerime bir İngiliz veya Fransız asıllı bir öğretmeni, sizin yerinize de Alman asıllı bir öğretmeni getirir okullara onları atarım. Ben size göre daha tecrübeli bir öğretmen olarak her derste konuşurken belki de 5-10 yanlış yapıyorum. Siz genç bir öğretmensiniz. Almanda herhalde siz de 15-20 kadar hata yapmak durumunda kalabilirsiniz. İnsanlar kendi hatalarını affedici olurken, başkalarının hatalarına sizin kadar acımasız olmamalı diye düşünüyorum.” dedim.

“Bugün okullarımızda okutulan bir İngiliz yazarının yazmış olduğu İngilizce Gatenby kitapları mevcut. Türkiye’de telif hakkı satın alınmış olan bu kitapların basımı yapılmakta ve tanesi 2.5 liradan satılmakta ama bazı öğretmenlerimiz iftihar ederek bu kitabın lüks kağıtlara basılmış Londra baskısını çocuklarına satın aldırmakta ve her bir kitap için 10’ar lira onlara ödetmekte.

Türkiye çapında bütün okullarda İngilizce öğrenen bütün çocukların ödedikleri parayı düşünürseniz bu Gatenby baskısı için İngiltere’ye ödenen paranın haddi hesabı yoktur ve maalesef bu öğretmenlerimizin bu savrukça önerisinin önüne geçilmemekte, bu suretle dünyanın dövizini İngiltere’ye gitmektedir. İngiltere’de yabancı dil ders kitapları yazarları İngilizdir. Fransa’da İngilizce ders kitaplarının yazarı İngiliz değil Fransızdır. Almanya’da Fransızca veya İngilizce ders kitaplarının yazarı Almandır. Bu onlar için zorunlu ve milli bir gelenektir. Bir memlekette parayı, kazanım ve varlıkları sarf etmekteki dikkatsizlik ve umursamazlık asla küçümsenmeyecek bir kusurdur.

Öğretmenlerimizin herkesten ziyade öğrencilerine memleketin zararına olacak bazı şeyleri göz önünde bulundurarak onları uyarmamalarını büyük bir kusur ve eksiklik olarak görmekteyim. İnsanın milletine duyduğu sevgi sadece muharebe meydanlarında vatan için canını esirgememekle sınırlı değildir. Barış zamanında da milletini yükseltmek için gösterdiği dikkat ve çaba ölmek kadar şerefli ve yararlıdır.

Biz kahramanca ölmesini bilen bir milletiz ama maalesef barışta kahramanca yaşamayı bilmiyoruz. Yani barış zamanında çalışarak milletimize yararlı olmayı çok düşünmüyoruz.” dedim.

Genç Almanca öğretmeni bu sözlerimi dikkatle dinledi.

“Biz Sayın İlhan Bardakçı’nın anlattığı gibi gerçekten çok kahraman, çok vatanperver, çok milletini seven insanlar olmakla birlikte bazı tehlikeleri önemsememekteyiz. Çağımızda milletler artık eski devirlerde olduğu gibi kılıçlarla, palalarla, hatta toprakla, tüfeklerle değil, dostlukla, güler yüzle ve paralarıyla gelerek bir memlekette o memleketin değerlerini satın almaktadırlar; yani bankalarını, fabrikalarını, madenlerini, topraklarını, gazetelerini, radyo ve televizyonlarını elde etmektedirler ve bu yolla adım adım yavaş yavaş o memleketi işgal etmektedirler. Bu yirminci asrın bir nevi belirtilmemiş, gizli bir işgal metodudur.

Şuurlu bir yönetim bu tehlikeli gidişe bir noktada dur diyemediği takdirde o memleket yıkılıp yok olmaya mahkumdur. Bugün para atom bombasından daha güçlü ve tehlikeli bir silahtır.

Çağ uygarlığının yeni emperyalizm yönteminde top ve tüfekle değil, yerli işbirlikçilerinin de yardımıyla yapılan propagandalarla ve telkinlerle gören gözler körleştirilir, duyan kulaklar sağırlaştırılır, düşünen beyinler satın alınarak memleketin bütün varlıklarına, zenginliklerine yavaş yavaş ve sessizce el konur, manevi ve ahlaki değerleri yozlaştırılır.

Getirdiklerini iddia ettikleri uygarlığın sonucu olarak kaybeden taraf tedricen yoksullaştırılmış ve satın alınmış memleketlerdir. Bunu erken kavrayabilen milletler bu tehlike karşısında bağımsızlıklarını ve özgürlüklerini koruyabilecek olanlardır.” diyerek sözlerime son verdim.

Liberal “laissez faire, laissez passer” bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler düşüncesinin oldukça yaygın olduğu o günlerde beni salondakilerin alkışlamasından konuşmamın anlaşılmış ve beğenilmiş olduğunu düşündüm.

Oradan arkadaşım şair Mehmet Çakırtaş’la ayrılırken bizim ikimizi Aydınlar Ocağının yöneticisi Sayın Şükrü Er uğurladı ve her ikimize de toplantılarımıza sık sık gelmenizi bekleriz dedi. O gün İlhan Bardakçı’yı tanıdım ve dinlemiş olmaktan, onun konuşmasının vesile olduğu konuşmamı yapmış ve bilinçli bir topluluğa düşüncelerimi aktarma fırsatını bulmuş olmaktan dolayı Aydınlar Ocağından mutlu olarak ayrıldım.